

ספור לעצמך
הרב מואיז נבון

ויקרא פרק כג פסוק טו - ויספרתם לכם מִמִּחֶרֶת הַשָּׁבֹת [גמ': ממחרת יום טוב] מִיּוֹם הַבִּיאָכָם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שְׁבַע שָׁבֹתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה:

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד ב
ת"ר: וספרתם לכם - שתהא ספירה לכל אחד ואחד....

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף א
בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר, ואם שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה. ומצוה על כל אחד **לספור לעצמו**... ..

~ (1) שומע כעונה ~

משנה ברורה סימן תפט ס"ק ה

לספור לעצמו - דכתיב "וספרתם לכם" משמע שהמצוה חל על כל יחיד ויחיד והנה משמע מזה דבספירה אינו כמו בשאר מצות התלוי באמירה לענין קידוש והבדלה וכיו"ב דאם שמע לחבירו ונתכוין לצאת דיוצא בזה משום **דשומע כעונה**, והכא גילתה התורה דלא יצא כל כמה דלא ספר בעצמו. אבל יש מאחרונים שכתבו דכונת התורה הוא רק דלא נימא דמצוה זו אב"ד לבד קאי כמו בשמיטין ויובלות דכתיב שם "וספרת לך" אלא קאי אציבור. אבל באמת אם שמע מחבירו שספר והתכוין לצאת וגם חבירו כוון להוציאו יצא כמו בכל מקום דקיי"ל שומע כעונה. וכל זה בספירה אבל בברכה שמברכין על הספירה דכו"ע אפשר לצאת ע"י חבירו אפילו הוא בקי וכמו בכל הברכות. מיהו מנהג בכל ישראל שכל אחד מברך וסופר לעצמו ואין סומכין על הש"ץ.

ביאור הלכה סימן תפט סעיף א ד"ה * ומצוה על

* ומצוה על כל אחד וכו' - עיין מ"ב שכתבתי מחלוקת האחרונים אם אמרינן בזה שומע כעונה והוא מחלוקת הלבוש וח"י עם הפר"ח דלבוש וח"י כמו דלענין לולב דרשינן ולקחתם לכם לכל אחד ואחד כמו כן הכא צריך כל אחד ואחד בעצמו לספור ופרי"ח מיקל בזה וכן נוטה דעת הברכי יוסף ולעני"ד ד"ז פלוגתא בין הראשונים דרש"י פירש שם במנחות ס"ה ע"ב על מה דקאמר שם בגמרא לכל אחד ואחד שכל אחד חייב לספור וביאר בחידושי הרשב"א דבריי דאי כונת התורה לצבור לבד ולא לכל יחיד ויחיד הו"ל למימר וספרתם לבד ולשתוק ומדקאמר "לכם" משמע דבא לומר לכל אחד ע"ש. הרי דהמצוה שייך על כל יחיד ויחיד בפ"ע ולעומת זה מלשון הקדמון הרי"ץ גיאות משמע שאחד יכול להוציא את חבירו בזה ... הרי ביררנו דד"ז פלוגתא דרבוותא הוא וע"כ **לכתחלה בודאי צריך כ"א לספור בעצמו אכן בדיעבד אם שמע מחבירו וכוון לצאת יחזור ויספור בלי ברכה** וכ"כ הפמ"ג:

~ (2) באיזה לשון ~

משנה ברורה סימן תפט ס"ק ה

כתבו האחרונים דספירה מותר בכל לשון **ובלבד שיבין אותו הלשון**, ואם אינו מבין אפילו סיפר בלשה"ק אינו יוצא דכיון דלא ידע מאי קאמר אין זה ספירה:

מנחת אשר, ויקרא, אמור, דף שכז - מאי שנא מצוה זו מכל מצוות שבדיבור שכתבו התוס' (סוטה לב) דאם אומרים בלה"ק יותא יד"ח אף שאינו מבין...

~ (3) כוונה ~

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף ד

מי ששואל אותו חבירו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו: **אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו: היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה**; אבל קודם בין השמשות, כיון שאין זמן ספירה אין בכך כלום. ...

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ס סעיף ד

י"א שאין מצות צריכות כוונה, וי"א שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, **וכן הלכה**.

חק יעקב סי' תפט

אפשר דזה מקרי כוונה כיון שמתכוין עכ"פ לומר כמה ימי ספירה, ומצותו הוא רק **ספירה בעלמא**. [מנחת אשר: והלא כל המצוות נוכל להטביע מטבע זו, דקריאת שמע אינו אלא קריאה בעלמא, ...]

כף החיים, תפ"ט, כח

מי שהיה כותב לחבירו כתב ביה"ס וכחב בו היום כך וכך לספירה, נחלקו בו האחרונים אם יצא ידי ספירה בכתיבה זו, ודעת הרב שבות יעקב ח"א סי' ל' דיצא ולא יחזור לברך וכ"ה דעת קול אליהו ח"א סי' ל', והרב אגורה באהליך די"א, אבל דעת הברכ"י שם דלא יצא. והבי"ד ביי"ט אוי"ד וכחב דלענין דינא דיחזור לספור בלא ברכה.

דף על הדף יומא דף כב עמוד ב

וכתב ע"ז החתם סופר בגליון השו"ת הגרעק"א (הובא בשו"ת כת"ס יו"ד סי' קו) ראוי דספירה בכתב גם הוי ספירה, דאלי"כ למה ל"י בזק וטלאים לשאול המלך, וכן אמאי לא מנה בכתב, וכן יואב ל"ל מנה בכתב, אלא בע"כ דלעולם עובר בלאו, ומדלא יספר משמע בכתב, א"כ עמוד וספור דספירת העומר נמי משמע בכתב, דאין לומר לענין קום ועשה דספירה לא הוי ספירה בכתב ספירה, דא"כ מאי מקשה סתירה בין והי' מספר לאשר לא יספר, נימא דוהי' מספר איירי בכתב, אלא ע"כ דאין הבדל ביניהם, ואפילו אי לגבי שבועה ולימוד תורה לא הוי כתיבה כדיבור, אמנם לענין ספירת העומר יוצא ע"י הכתב.

~ ספירה למטרה היא ~

מנחת אשר, ויקרא, אמור, דף שכט

ובאמת לעני"ד פשוט מסברא דכל ענין הספירה מעצם טבעו וענינו לעולם אינו מטרה בפני"ע ולעולם הוא אמצעי לידע מספר הדברים שאנו סופרים, וכן גם במצוות שבספירה, דכל שאר מצוות שבדיבור יש בעצם הדיבור ענין שיש בו עבודת הא-ל, כמו תפילה וברכה והלל וכדו', אבל ספירה אין בה עבודה כלל, וע"כ דאינו אלא אמצעי לקבוע מספר הדבר, וכן פשוט בכל מצוות שבספירה, שארבע הן: ספירת ימי העומר, שנות השמיטין והיובל, ספירת שבעה נקיים דזבה, וספירה שבמעשר בהמה. וכמו דפשיטא לן בספירת שנות השמיטין ובז"נ דזבה וכן בספירת הבהמות היוצאין מן הדיר במעשר בהמה שאין חפץ בעצם הספירה אלא בתוצאת הספירה: בשנות השמיטה כדי לקדש יובלות, בז"נ כדי לטהר את הזבה, ובמעש"ב כדי לקבוע שהעשירי יהיה קדוש, כך פשוט דגם בספירת העומר אין ענין המצוה בעצם הספירה אלא בתוצאתה וכמו שאמרו: מנה ימים וקדש עצרת (חגיגה י"ז ע"ב...).

- כוונה בעלמא – "עיקר ענינה בתוצאה ולכן ל"צ בזה כוונת המצוה אלא כוונת המעשה בלבד."
- לשון מובן – "הבנת הדברים מעכבת"
- כתיבה – "במצווה זו ... צריך לעשות מעשה שע"י יקבע מספר היום... וכתיבה מעשה היא."
- שמיעה – "משא"כ שמיעה שאינה מעשה"

~ לקשר בין פסח לעצרת ~

רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק לו –

[ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבנתם אשה ליקחן] עצרת הוא - ... "עצרת היא", כי שם נעצר הכל. וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם, וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן.

ספר החינוך מצוה שו –

... משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרון של ישראל אינו אלא התורה, ... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה, ... וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות, ... ומפני כן, ... נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו ...

טור אורח חיים הלכות פסח סימן תפט

ערבית אחר התפלה מתחילין לספור העומר שזמנו מתחלת ליל ט"ז בניסן ומונה והולך מ"ט יום

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תפט סעיף א

בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר, ... וסופר הימים והשבועות. כיצד, ביום הראשון אומר: היום יום אחד ... ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום.

~ לקשר בין עומר לשתי הלחם ~

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ז

... הלכה ג - בפסח מקריבין קרבן מוסף בכל יום, מיום הראשון עד יום השביעי כמוסף ראשי חדשים, פרים שנים ואיל אחד ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר חטאת הנאכלת, ביום שני של פסח שהוא יום ששה עשר בניסן מקריבין יתר על מוסף של כל יום כבש לעולה עם **עומר התנופה**, והיא מנחה של צבור כמו שביארנו.

... הלכה יא - **עומר** זה מן השעורים היה בא, ודבר זה הלכה ממש רבינו, וכיצד היה נעשה, מערב יום טוב יוצאין שלוחי בית דין ועושין אותו כריכות במחובר לקרקע כדי שהיה /שיהיה/ נוח לקצור, כל העיירות הסמוכות לשם מתכנסות כדי שיהיה נקצר בעסק גדול, וקוצרין שלש סאין שעורין בשלשה אנשים, ובשלש קופות, ובשלשה מגלות, כיון שחשכה אומר להם הקוצר לכל העומדים שם, בא השמש אומרין לו הין, בא השמש אומרין לו הין, בא השמש אומרין לו הין, מגל זה אומרין לו הין, מגל זה אומרין לו הין, קופה זו אומרין לו הין, קופה זו אומרין לו הין, קופה זו אומרין לו הין, ואם היה שבת אומר להן שבת היום אומרין לו הין, שבת היום אומרין לו הין, שבת היום אומרין לו הין, ואחר כך אומר להן אקצור והן אומרין לו קצור, אקצור והם אומרין לו קצור, אקצור והם אומרין לו קצור, שלש פעמים על כל דבר ודבר. וכל כך למה מפני אלו הטועים שיצאו מכלל ישראל בבית שני, שהן אומרין שזה שנאמר בתורה ממחרת השבת הוא שבת בראשית, ומפי השמועה למדו שאינה שבת אלא יום טוב וכן ראו תמיד הנביאים והסנהדרין בכל דור ודור שהיו מניפין את העומר בששה עשר בניסן בין בחול בין בשבת, והרי נאמר בתורה ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, ונאמר ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי, ואם תאמר שאותו הפסח בשבת אירע כמו שדמו הטפשים, היאך תלה הכתוב היתר אכילתם לחדש בדבר שאינו העיקר ולא הסיבה אלא נקרה נקרה, אלא מאחר שתלה הדבר במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח היא העילה המתרת את החדש ואין משגיחין על אי זה יום הוא מימי השבוע.

... **הלכה כב - מצות עשה לספור שבע שבתות תמימות מיום הבאת העומר** שנאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת שבע שבתות", ומצוה למנות הימים עם השבועות שנאמר "**תספרו חמשים יום**", ומתחילת היום מונין לפיכך מונה בלילה מליל ששה עשר בניסן. ...

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח

הלכה א - **ביום חמשים** מספירת העומר, הוא חג השבועות, והוא עצרת, וביום הזה מקריבין מוסף כמו מוסף ראש חדש שני פרים ואיל ושבעה כבשים כולם עולות ושעיר חטאת, ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש הפקודים והם מוסף היום, ועוד מביאין יתר על המוסף **ביום הזה מנחה חדשה שתי הלחם** ומקריבין עם הלחם פר ושני אילים ושבעה כבשים, הכל עולות, ושעיר חטאת, ושני כבשים זבח שלמים, ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש ויקרא, נמצא הקרב ביום זה יתר על שני התמידין שלשה פרים ושלשה אילים וארבעה עשר כבשים, הכל עשרים בהמה עולות, ושני שעירי חטאות נאכלים, ושני כבשים שלמים נאכלים.

~ עמוק יותר ~

הליכות שלמה, פרק 11, סי' ד, הערה 13

הידיעה כי "ימינו כצל עובר" אע"פ שהיא פשוטה, עכ"ז בלי התבוננות אין האדם משים אותה לנגד עיניו. אולם ישנם זמנים שהדבר ניכר ומורגש יותר. בתחילת ימי ספירת העומר אומר האדם "היום יום אחד", "היום יום שני", ואמירה זו נותנת בלבו הרגשה שיש עוד זמן רב עד חג השבועות. אולם בהתקרב החג, רואה הוא בעליל עד כמה חולפים להם הימים ביעף, כצל עובר, על האדם איפוא לנצל התעוררות זו לייקר את ימיו ושעותיו כראוי.

❖ מצוה על כל אחד לספור לעצמו, בכוונה בעלמא, בלשון מובן, אפילו בכתיבה אבל לא בשמיע